

PRESSITEADE nr 45/26

Luxembourg, 24. märts 2026

Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-521/21 | Rzecznik Praw Obywatelskich (üldkohtu kohtuniku taandamine)

Õigusriik: ainuüksi see, et kohtunik on ametisse nimetatud nõuetevastaselt, ei ole iseenesest piisav, et järeldada, et kõnealune kohtunik ei ole sõltumatu, vaid igakülgsest tuleb hinnata kõiki selle kohtuniku ametisse nimetamisega seotud asjaolusid kogumis

Kohtuniku taandamiseks ei piisa ainuüksi sellest, et kohtuniku ametisse nimetamise menetluses osales Poola kohtusüsteemi reformi käigus loodud Poola riiklik kohtute nõukoda ning kandidaatidel, kes valituks ei osutunud, puudus tõhus õiguskaitsevahend

Poolas esitas tsiviilkohtumenetluse üks pool asja läbivaatava kohtuniku taandamise taotluse põhjusel, et selle kohtuniku ametisse nimetamise ettepaneku oli teinud riiklik kohtute nõukoda (Krajowa Rada Sądownictwa, edaspidi „KRS”), mille piisav sõltumatus täidesaatvast ja seadusandlikust võimust ei olnud selle organi uue koosseisu puhul tagatud. Euroopa Kohus tuletas meelde, et liikmesriigi kohtul peab olema pädevus taandamismenetluse raames kontrollida kohtuniku ametisse nimetamise menetluse õiguspärasust ning seda, kas kohtunik vastab liidu õigusest tulenevatele nõuetele. Euroopa Kohus leidis, et seaduse alusel asutatud kohtu nõude täidetuse võib kahtluse alla sattuda üksnes nõuete selliste eiramiste korral, mis kogumis võivad oma laadi ja raskusastme tõttu põhjustada tegeliku riski, et muud võimuharud sekkuvad ametisse nimetamise menetlusse, ja tekitada õigussubjektidel põhjendatud kahtluse asjaomase kohtuniku sõltumatuses ja erapooletuses. Uues koosseisus KRSi osalusest ametisse nimetamise menetluses ja valimata jäänud kandidaatidel tõhusa õiguskaitsevahendi puudumisest – ei eraldi ega koos vaadelduna – ei piisa, et teha asjaomase kohtuniku taandamise otsus.

Poola kohtus toimuva tsiviilkohtumenetluse üks pool taotles asja läbivaatava kohtuniku taandamist, leides, et selle kohtuniku ametikohale nimetamine ei toimunud nõuetekohaselt.

Asjaomase väite aluseks oli asjaolu, et kõnealuse kohtuniku kandidatuuri oli esitanud KRS selle uues koosseisus, mis tulenes kohtute sõltumatus ja õigusriigi väärtuse tagamise seisukohalt problemaatilisest Poola kohtusüsteemi reformist. Nimelt on Euroopa Kohus juba varem leidnud, et nimetatud organ moodustati vastuolus Poola õiguse põhiseadusest tulenevate aluspõhimõtetega ega taganud eeskätt liidu õiguses nõutavat sõltumatust ja erapooletust.¹ Lisaks on Poola õigusest tulenevalt selle liikmesriigi kohtutel keelatud hinnata kohtuniku ametisse nimetamise menetluse õiguspärasust. See keeld on kohaldatav ka Poola kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi suhtes, ehkki tegemist on kohtuga, kellel Poolas on ainupädevus kohtuniku sõltumatus puudumise tõttu see kohtunik taandada ja lahendada kaebusi, mille kohtuniku ametisse nimetamise menetluse raames on esitanud kandidaadid, kes valituks ei osutunud. Pealegi koosneb see kolleegium kohtunikest, kes on ametisse nimetatud uues koosseisus KRSi ettepanekul.²

Kõnealust taandamistaotlust läbivaatav kohus pöördus Euroopa Kohtu poole. Ta soovis teada, kas seaduse alusel moodustatud sõltumatuks ja erapooletuks kohtuks liidu õiguse tähenduses saab pidada kohtukoosseisu, millesse kuulub kohtunik, kes on ametisse nimetatud uues koosseisus KRSi osalusel toimunud menetluse tulemusel, mille puhul puudus kandidaatidel, kes valituks ei osutunud, tõhus õiguskaitsevahend.³

Euroopa Kohus tuletas meelde, et kohtuniku ametisse nimetamise menetlus kuulub nende tagatiste hulka, mille eesmärk

on kohtunike sõltumatus ja erapooletuse mis tahes riive ära hoidmine. Seega **peab liikmeriigi kohtutel olema pädevus kontrollida ametisse nimetamise menetluse õiguspärasust ja seda, kas asjaomane kohtunik vastab seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohtu nõuetele.**⁴

Seejärel märkis Euroopa Kohus, et seaduse alusel moodustatud kohtu nõude täidetuse võib kahtluse alla sattuda üksnes nõuete selliste eiramiste korral, mis tervikuna vaadelduna võivad oma laadi ja raskusastme tõttu õigussubjektidel tekitada põhjendatud kahtluse asjaomase kohtuniku sõltumatuses ja erapooletuses. Seetõttu peab taandamisaotlust läbi vaatav liikmesriigi kohus **hindama kõiki asjaomase ametisse nimetamisega seotud asjaolusid, et teha kindlaks, kas nende põhjal võib kodanikel selline kahtlus tekkida.** Euroopa Kohus leidis siiski, et **uues koosseisus KRSi osalusest ametisse nimetamise menetluses ega asjaolust, et kandidaatidel, kes valituks ei osutunud, puudub tõhus õiguskaitsevahend – nii eraldi kui ka koos vaadelduna – ei piisa asjaomase kohtuniku taandamise otsuse tegemiseks.**

Lõpuks tõi Euroopa Kohus, et üldsuse usalduse taastamiseks kohtusüsteemi vastu ja võimude lahususe põhimõtte järgimise tagamiseks **peab Poola kehtestama õigusraamistiku, mille abil saab kohtuniku ametisse nimetamise menetluses nõuete eiramise laadist ja raskusastmest lähtudes anda hinnangu sellele, kas kohtuniku ametikohale nõuetevastaselt nimetatud isikutel on võimalik jätkata oma ülesannete täitmist.**⁵

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teiste liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Kohtuotsuse [terviktekst ja kokkuvõte, juhul kui see koostatakse](#), on CURIA veebisaidil alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Stefaan Van der Jeught, ☎ (+352) 4303 2170.

Kohtuotsuse kuulutamisest saab pildisalvestisi „[Europe by Satellite](#)” kaudu ☎ (+32) 2 2964106.

Hoiame ühendust!

¹ Vt selle kohta Euroopa Kohtu 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (kohtunike distsiplinaarkord), [C-791/19](#) (vt pressiteade [nr 130/21](#)).

² 21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus Krajowa Rada Sądownictwa (kohtuniku teenistusse jäämine), [C-718/21](#) (vt pressiteade [nr 206/23](#)).

³ ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47.

⁴ 5. juuni 2023. aasta kohtuotsuses komisjon vs. Poola (kohtunike sõltumatus ja eraelu), [C-204/21](#) (vt ka [pressiteade nr 89/23](#)) leidis Euroopa Kohus muu hulgas, et keelates liikmesriigi kohtutel nende tingimuste täitmise kontrollimise, rikkus Poola talle liidu õigusest tulenevaid kohustusi.

⁵ Väidetavalt on rohkem kui 3000 kohtunikku ehk ligikaudu 30% Poola kohtunikest ametisse nimetatud ettepaneku alusel, mille on teinud uues koosseisus KRS, mille sõltumatuses võib põhjendatult kahelda.